

GOZDARSKI INŠTITUT SLOVENIJE
SLOVENIAN FORESTRY INSTITUTE

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Strokovna navodila za dvojnozobega smrekovega lubadarja (*Ips duplicatus*) in hrastovo čipkarko (*Corythucha arcuata*)

Marija Kolšek, Andreja Kavčič, Maarten de Groot, Nikica Ogris

13. Seminar in delavnica iz varstva gozdov, Šoštanj, 19. 4. 2023

Zakonske podlage, predpisi

Pravilnik o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/09, 31/16, 52/22 in 125/22 – popr.)

21. člen (vrste škodljivih organizmov)

(1) Rastlinske bolezni in prenamnožene populacije žuželk (v nadaljnjem besedilu: škodljivi organizmi) se delijo na:

- vrste, ki jih javna gozdarska služba redno spremlja in o njih poroča;
- vrste, ki se štejejo za posebej nevarne rastlinam in rastlinskim proizvodom ter so določene s predpisi, ki urejajo zdravstveno varstvo rastlin;
- morebitne druge vrste, ki jih poročevalsko, prognostično-diagnostična služba za gozdove spozna za škodljive.

(2) Vrste škodljivih organizmov, ki jih javna gozdarska služba redno spremlja in o njih poroča, so:

- podlubniki: osmerozobi smrekov lubadar (*Ips typographus*), šesterezobi smrekov lubadar (*Pityogenes chalcographus*), dvojnozobi smrekov lubadar (*Ips duplicatus*), ostrozobi jelov lubadar (*Pityokteines spinidens*), krivozobi jelov lubadar (*Pityokteines curvidens*), zrnati jelov lubadar (*Cryphalus piceae*), borovi strženarji (*Tomicus spp.*);
- druge škodljive žuželke: gobar (*Lymantria dispar*), navadna borova grizlica (*Diprion pini*), rjava borova grizlica (*Neodiprion sertifer*), hrastov sprevodni prelec (*Thaumtopoea processionea*), pinijev sprevodni prelec (*Thaumtopoea pityocampa*), hrastov zavijač (*Tortrix viridana*), zapredkarice (*Cephalcia spp.*), hrastova čipkarka (*Corythucha arcuata*);
- glive, ki povzročajo rdečo trohnobo iglavcev (*Heterobasidion spp.*), kostanjev rak (*Cryphonectria parasitica*), javorov rak (*Eutypella parasitica*) in holandska brestova bolezen (*Ophiostoma ulmi* in *O. novo-ulmi*).

Za redno spremljanje in poročanje je določenih 9 vrst podlubnikov, 8 vrst drugih škodljivcev, 5 vrst gliv, skupaj 22 vrst škodljivih organizmov.

Dvojnozobi smrekov lubadar - *Ips duplicatus*

Odrasel dvojnozobi smrekov lubadar – pogled s strani. Dolžina hrošča je od 2,6–4,3 mm.

(foto Milan Zubrik, Forest Research Institute - Slovakia, Bugwood.org)

Rovni sistem dvojnozobega smrekovega lubadarja je eno- do petkraki vzdolžni rovni sistem.

(foto Pest and Diseases Image Library, Bugwood.org)

Dvojnozobi smrekov lubadar - *Ips duplicatus*

- Je žuželka iz družine rilčkarjev, poddružine podlubnikov.
- Izvira iz severnih območij Evrope in Azije, kjer tvori eno generacijo letno.
- V zadnjih desetletjih svoj areal širi proti vzhodu in jugovzhodu, kjer lahko tvori dve do tri generacije letno in povzroči večje poškodbe v gozdovih (najdbe: Avstrija, Hrvaška, Madžarska).
- V Sloveniji je bila njegova prisotnost prvič potrjena leta 2020 v okolici Škofje Loke (ulov v past).
- Glavni gostitelji so smreke, napade tudi bore, redkeje macesne, izjemoma jelke, duglazijo, brine.
- V normalnih razmerah napada oslabele smreke v starosti 40-70 let v zgornjem delu debla in v krošnji.
- Zelo redko napade podrto drevje ali nastave. Hrošči prezimujejo v listnem opadu, ne v skorji gostiteljev.
- Morfologija, biologija, znaki napada so zelo podobni osmerozobemu smrekovemu lubadarju.
- Za določitev vrste po morfologiji potrebujemo lupo oz. povečevalno steklo z vsaj 10-kratno povečavo.
- Možne zamenjave po morfologiji: tri vrste smrekovih in dve vrsti borovih podlubnikov.

Dvojnozobi smrekov lubadar - *Ips duplicatus*

Koničnik dvojnozobega smrekovega lubadarja z značilno postavljenimi zobci na obronkih – površina koničnika je bleščeča in vidno punktirana (foto: Pest and Diseases Image Library , Bugwood.org)

Koničnik dvojnozobega smrekovega lubadarja z značilno postavljenima drugim in tretjim zobcem – pogled s strani. Prvi par zobcev je od drugega para bolj oddaljen, kot so med seboj oddaljeni drugi, tretji in četrti par. Drugi in tretji zobec izhajata iz skupne nabrekline, ki ju nekoliko dviguje nad nivo prvega in četrtega zobca. Zobci pri samcih so bolj izraziti kot pri samicah. Tretji par zobcev pri samcih je glavičast. Spodnji rob koničnika je nekoliko razširjen (foto Pest and Diseases Image Library , Bugwood.org)

Dvojnozobi smrekov lubadar (dalje: IPSXDU)

Namen spremljanja:

- ugotoviti razširjenost v gozdovih Slovenije in morebitne poškodovanosti gozdov zaradi IPSXDU.

Način spremljanja:

- METODA: s feromonsko pastjo s specifično feromonsko vabo za IPSXDU
- KJE: v vsakem GGO postavitev ene režaste pasti ob glavnih transportnih povezavah blizu smrekovih sestojev v starosti 40-70 let.
- KDAJ: od maja do sredine avgusta.

- KAKO: ulov iz pasti se pobira enkrat na 14 dni in se zbira v posodi s pokrovom. Konzervira/zalije se s 70 % alkoholom.

Naloge ZGS (fitopreglednik OE):

- določitev lokacije pasti, postavitve in vzdrževanje pasti, zbiranje ulova, dostava ulova na GIS,
- vnos v program VG v obrazec Obvestilo o pojavu poškodb; ulov se označi kot odvzem vzorca in se opremi s črtno kodo.

Naloge GIS (Oddelek za varstvo gozdov):

- identifikacija ulova,
- izdelava poročila poročevalsko, prognostično-diagnostične službe.

Hrastova čipkarka - *Corythucha arcuata*

Hrastova čipkarka (*Corythucha arcuata*) – odrasel osebek/ stenica je dolga 4 mm in široka 3 mm. Na krilih ima na sprednjem delu temno rjavo obarvanje. Ličinke (nimfe) so temnejše in imajo po telesu črne bodice. Številne drobne pike so iztrebki hrastove čipkarke. Ob zelo močnem napadu hrastove čipkarke se lahko cela krošnja hrasta obarva blede rumeno.

(foto Simon Zidar)

Hrastova čipkarka - *Corythucha arcuata*

- Je rastlinojeda žuželka iz družine mrežastih stenic.
- Njena domovina je Severna Amerika. V Evropi je bila prvič najdena v Italiji leta 2000.
- V Sloveniji je bila njena prisotnost prvič potrjena leta 2016 na vzhodu države, danes se pojavlja po celi državi.
- V Evropi je škodlivec hrastovih gozdov. Napada tudi javore, breste, šipke, lipe, jerebike, leske, pravi kostanj, navadno bukev, beli gaber in sadno drevje.
- Vsi razvojni stadiji hrastove čipkarke (odrasla žuželka – stenica in ličinka – nimfa; nepopolna preobrazba) se pojavljajo na spodnji strani listov gostiteljskih rastlin.
- Poškodbe povzročajo s sesanjem rastlinskih sokov. Posledica tega je bledenje listov, postopno sušenje listov, lahko tudi predčasno odpadanje listov.
- Ima dve generaciji na leto. Odrasli osebki se oktobra premaknejo v zatočišča (npr. razpoke v skorji hrastov), kjer prezimijo. Iz prezimovališč pridejo marca. Prva jajčeca in nimfe v sezoni lahko opazimo aprila. Številčnost osebkov je največja avgusta in septembra.
- Kako obsežne poškodbe listov vplivajo na vitalnost in zdravje hrastov, kljub številnim raziskavam še ni pojasnjeno.
- Možne zamenjave po morfologiji: platanova čipkarka (*C. ciliata*), hruševa čipkarka (*Stephanitis pyri*).

Hrastova čipkarka - *Corythucha arcuata*

Namen spremljanja:

- Ugotoviti vpliv poškodb zaradi čipkarke na vitalnost in zdravje hrastov.

Način spremljanja:

- METODA: vizualno spremljanje in določitev povprečne jakosti/intenzitete poškodovanosti krošenj hrastov.
- KJE: v vseh GGE s hrastovimi sestoji.
- KDAJ: v avgustu.

- KAKO: po lestvici poškodovanosti iz Pravidnika o varstvu gozdov.

Naloge ZGS (fitopreglednik, vodja KE, RE):

- pregled hrastovih sestojev za določitev povprečne jakosti poškodovanosti krošnje zaradi čipkarke. Pozorni smo tudi na poškodovanost zaradi drugih škodljivih dejavnikov.
- vnos jakosti poškodovanosti v program VG v obrazec Škodljivi dejavnik po GGE, po potrebi po manjših območjih (možnost kopiranja vnosov).

Stopnje intenzitete poškodovanosti krošenj – prirejeno po Pravilniku o varstvu gozdov (Priloga 7)

Intenziteta pojava: povprečen % poškodovanosti* krošenj hrastov
zaradi hrastove čipkarke:

- slaba – do 10 % krošnje vseh dreves
- srednja - 11 – 30 % krošnje vseh dreves
- močna - 31 – 50 % krošnje vseh dreves
- zelo močna - nad 50 % krošnje vseh dreves

* bledenje listov, postopno sušenje listov, lahko tudi predčasno
odpadanje listov

Hvala za pozornost!